

УДК 658.7:656.2

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТРАНСПОРТНО-ЛОГІСТИЧНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Токмакова І.В., к.е.н., доцент (УкрДАЗТ)

Стаття присвячена дослідженню стану транспортно-логістичного бізнесу у світі та визначенню перспектив його розвитку в Україні.

Ключові слова: логістика, транспорт, транспортно-логістичний бізнес.

Постановка проблеми та її зв'язки з науковими чи практичними завданнями. Однією з основних ознак сучасного розвитку світового господарства стає розгортання процесів глобалізації, які суттєво впливають на систему міжнародних економічних відносин, трансформують напрями і визначають тенденції розвитку національних економік. Під глобалізацією світового господарства розуміють процес посилення взаємозв'язку національних економік країн світу, що знаходить своє відображення в утворенні світового ринку товарів і послуг, фінансів; становленні глобального інформаційного простору, перетворенні знання в основний елемент суспільного багатства, виході бізнесу за національні кордони через формування транснаціональних корпорацій, впровадженні й домінуванні в повсякденній практиці міжнародних відносин і внутрішньополітичного життя народів принципово нових, універсальних ліберально-демократичних цінностей тощо.

Світовий досвід показує, що процеси глобалізації приводять до значного зростання об'ємів перевезень, руху товару і, відповідно, вантажних потоків, як внутрішніх, так і міжнародних, у тому числі транзитних.

Геостратегічне розташування України дозволяє їй бути вигідним мостом для транзитних перевезень товарів і пасажирів між державами Європи, Азії і Близького Сходу. Проте в умовах недостатньої розвиненості транспортної і логістичної інфраструктури продуктивність і ефективність транспортного комплексу країни знижується. Звідси витікає висока актуальність вирішення завдань, направлених на розвиток транспортно-логістичного бізнесу в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблемам розвитку вітчизняного транспортно-логістичного сервісу присвячені роботи таких вчених: В.Л. Дикань, Т.В. Бутько, Д.В. Ломотько, Ю.М. Цветов, Ю.Є. Пашенко, І.Г. Смирнов, С.М. Димарчук та ін. [1-6].

Виділення невирішених частин загальної проблеми. Проте таке важливе і складне завдання розбудови транспортно-логістичної інфраструктури в умовах глобалізації, інтеграції до транспортних ринків і міжнародних транспортних коридорів ще потребує подальшого обґрунтування і дослідження.

Мета статті: аналіз стану транспортно-логістичного бізнесу у світі та визначення перспектив його розвитку в Україні.

Виклад основного матеріалу. Ринок транспортно-логістичних послуг у наш час активно розвивається у зв'язку з розширенням господарських зв'язків і міжнародної кооперації. Основними рушійними силами на ринку логістики є: глобалізація діяльності компаній-клієнтів, їх концентрація на ключових компетенціях і аутсорсинг непрофільних напрямків, прагнення до скорочення розміру логістичного ланцюга й оптимізації витрат на його ділянках, скорочення життєвого циклу продукції й нових підходів до маркетингу й дистрибуції продукту.

З погляду світового досвіду й сучасних тенденцій розвитку глобального ринку логістичних послуг Україна перебуває на етапі формування й консолідації галузі, істотно уступаючи західним країнам, як по якості, так і по комплексності послуг, що надаються національними транспортно-логістичними компаніями.

В той же час в Україні спостерігається висока зацікавленість в розширенні транспортно-логістичних послуг, як з боку споживачів так і з боку логістичних операторів. Підвищення ролі регіонів України як споживачів і одночасно виробників широкого спектра транспортно-логістичних послуг у середньостроковій перспективі буде визначатися збільшенням споживчого попиту й обороту роздрібною торгівлі. Однак темпи зростання вітчизняного транспортно-логістичного ринку невисокі, що обумовлено відсутністю інвестиційних ресурсів та високим ризиком бізнесу.

Розвиток світової логістичної індустрії характеризується наступними тенденціями: посилення впливу глобальних транспортно-логістичних компаній (близько 35% ринку доводиться на 30 найбільших компаній); консолідація ринку, що продовжується, перш за все, за рахунок міжнародного злиття і придбань і виходу на нові географічні ринки; подальше ускладнення логістичних рішень шляхом усе більш широкого впровадження ІТ-технологій.

Об'єм світового ринку транспортно-логістичних послуг оцінюється в 1500 млрд дол. США та характеризується перевагою країн Західної Європи, зокрема Європейського Союзу з часткою 27,5%, Північної Америки – 26,7% (зокрема США – з часткою 23,2%) та Азійсько-Тихоокеанського регіону –

19% (зокрема Японії – з часткою 15,3%) від загальної долі ринку транспортно-логістичних операцій.

Розглянемо специфічні риси сучасного світового транспортно-логістичного сервісу. По-перше, однією з основних особливостей його розвитку є централізація логістичних функцій: експедитор-оператор перевезення вантажів у змішаному повідомленні перетворився в оператора загального розподілу чи експедитора-інтегратора; поширюється технологія доставки "one-stop shopping", за якою експедитор приймає на себе роздрібну реалізацію і доставку товару. Такий вид підприємництва одержав назву "providers" чи "logistic providers". Тільки великим експедиторам на Заході вдається успішно здійснювати "провайдерство" (число операцій виросло за 1998 рік у Європі на 10%, а в США – на 23%). Власне кажучи, ними в Європі є тільки 25 компаній, а в США – 40 (включаючи дочірні підприємства перевізників).

По-друге, ринок логістичного сервісу характеризується диверсифікованістю діяльності транспортних фірм. Так, аналіз участі фірм-перевізників у логістичній діяльності вантажовласників США показав, що транспортні підприємства охоче йдуть на розширену диверсифікацію своєї діяльності. Це підвищує потенціал залучення клієнтури, збільшує прибуток, прискорює впровадження новітніх транспортних технологій, зміцнює положення на ринку транспортних послуг. Тобто, спостерігається своєрідний стратегічний альянс між виробництвом і службами сервісу. У даний час кожна компанія-експедитор у боротьбі за клієнта вантажовласника прагне забезпечити весь комплекс перевезень – "від дверей до дверей", тобто бере на себе як транспортування, так і всю передтранспортну підготовку. Такі фірми мають власний рухомий склад: спеціальні вагони, автофургони, цистерни, причали. Як правило, вони взаємодіють з великими промисловими і торговельними компаніями: експедиторські фірми безпосередньо приймають участь у виробничому процесі і контролюють його, стежать за рухом вагонів, автомобілів і контейнерів, здійснюючи в разі потреби, корегування графіків перевезень, наявності страхових резервів тоннажу. Прикладом такого експедитора є німецька фірма "Лексау і Шарбо", що спеціалізується на перевезеннях власним рухомим складом з перевалкою через свої причали продукції німецьких хімічних комбінатів.

Відмітною властивістю експедиторського капіталу є його одночасна диференційованість і корпоративність. Корпоративність яскраво виражається в тому, що агентські й експедиторські фірми створюють свої асоціації, які діють на регіональному, національному і міжнародному рівні. Цим досягається централізоване вивчення ринку послуг, розробка політики взаємин з урядовими і законодавчими інститутами, стандартизація договорів, уніфікація документів, узгодження цін на послуги, тарифів, зборів і т. д., аж до видачі

рекомендацій з географічного розділу і квотування ринку між членами асоціації. Практично у всіх країнах світу створюються національні асоціації й об'єднання підприємств, зайнятих у транспортно-експедиційному сервісі.

В сучасних умовах господарювання характерною рисою діяльності транспортно-експедиційних фірм в багатьох країнах є те, що транспортно-експедиційна діяльність зосереджена в руках залізничних компаній.

В цілому досвід світової логістичної індустрії показує, що це вигідний бізнес. Ефекти реалізації транспортно-логістичного потенціалу полягають в наступному: зниження долі сукупних народногосподарських витрат на просування вантажів і товарів в структурі ВВП на 5-10%; зниження рівня інфляції за рахунок зниження логістичних витрат; підвищення інвестиційної привабливості проектів по розміщенню виробництв; якісне підвищення ефективності функціонування споживчих ринків, підвищення доступності товарів за рахунок зниження споживчих цін, підвищення якості і рівня життя населення; підвищення конкурентоспроможності економіки через створення ефективного сучасного логістичного механізму, який з мінімальними витратами забезпечить в масштабах економіки країни.

В наш час, в Україні активно розвиваються 3PL і 4PL операційна діяльність. Все більше уваги приділяється передачі на аутсорсинг логістичних функцій торговельних і промислових підприємств з вхідного, вихідного, а у ряді випадків і з внутрішньовиробничого транспортування, складського зберігання і управління запасами. Логістичні компанії починають розвертати проектну діяльність. Вже мало надавати просто послуги, а потрібні комплексні підходи до вирішення завдань і проблем клієнтів. Необхідно вміння виявляти їх потреби, формулювати завдання розвитку їх бізнесу, чітко розставляти пріоритети, грамотно і поетапно просуватися в рамках проекту. Клієнтів слід розглядати як партнерів, а партнерські стосунки збудувати так, щоб в цьому союзі обидві сторони могли б заробити більше грошей.

Найбільш перспективним сегментом ринку транспортно-логістичних послуг для України може стати ринок термінової доставки до призначеного часу (just-in-time delivery). Цей сегмент активно розвивається у всьому світі: при такій організації послуг виробляється найбільша додана вартість. Прискорення доставки вантажів може бути забезпечене лише погодженою взаємодією всіх учасників ланцюгів постачань вантажів: транспортних вузлів, станцій, портів, залізниць, терміналів і митних органів. Це дозволить створити транспортно-логістичну галузь, що включає: мультимодальний транспорт, сучасні термінали, експедицію вантажів, формування ефективних транспортних маршрутів руху, вантажів, що дозволяють здійснити комбіноване переміщення, сучасне управління логістичних ланцюгів руху товару.

Завдяки розвитку транспортно-логістичного сервісу істотно збільшиться можливість для розширення комерційної ініціативи, зросте коло підприємств, що обслуговуються, обсяги їх діяльності й підвищиться рентабельність оптових посередників. Нові логістичні послуги не тільки значно збільшують загальний спектр послуг, що надаються, а також збагачують їх асортименти, підвищують зацікавленість замовників і сприяють поглибленню спеціалізації оптових посередників, розвитку прогресивних форм обслуговування.

Подальший розвиток українського ринку транспортно-логістичних послуг, зміна конкурентних умов на ринку безпосередньо залежатимуть від об'ємів інвестицій в галузь. Проте ключовими чинниками зростання ринку вантажоперевезень і попиту на логістичні послуги залишатимуться динаміка промислового виробництва і торгівлі, а також збільшення об'ємів зовнішньоторговельних операцій.

Важливою при розбудові транспортно-логістичної інфраструктури є державна підтримка. Форми й методи участі державних органів управління в розвитку логістичних систем інтегрованої організації руху товарів, крім розробки й узгодження індикативних схем товаропотоків, могли б укладатися в наступному:

- розробка заходів щодо створення в оптовопосередницькому ланцюгові спільних із клієнтурою структур для маневреної організації руху товарів;

- розробка заходів щодо кооперуванню транспортних терміналів зі складськими підприємствами комерційно-посередницьких організацій на основі сполучення їхніх функцій короткочасного й довгострокового складування продукції;

- розробка методичних рекомендацій з координації руху товарів у регіональному масштабі й визначенню її ефективності;

- розробка зразкових договорів на участь зацікавлених сторін у раціональній організації руху товарів через незалежні склади у тому числі, різної галузевої приналежності;

- участь у договірних відносинах із приводу руху товарів через місця складування органів

виконавчої влади як організатор і координатор товаропотоков;

- економічне стимулювання активних учасників раціоналізації товаропотоков за рахунок економії інвестиційних видатків місцевих бюджетів на розвиток транспортних терміналів або інших складських об'єктів регіонального значення;

- участь у формуванні цін на послуги, що надаються.

Висновок. Як показав проведений аналіз, масштаби діяльності транспортно-експедиційних компаній досить широкі, а здатність цих підприємств залишатися на ринку і розвивати свою діяльність впродовж довгого періоду свідчить про ефективність та доцільність такої діяльності, тому розвиток транспортно-логістичного бізнесу в Україні є найважливішою задачею сьогодення.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1 Бутько Т.В., Ломотько Д.В. Концепція формування логістичної системи на залізницях України // Доповідь на мережній нараді керівників служб перевезень залізничних адміністрацій Держав учасниць співдружності, Латвії, Литви, Естонії з питань подальшого удосконалення експлуатаційної діяльності. 24-27 квітня 2007 р., м. Одеса.

2 Дикань В.Л. Повышение транзитности Украины через интеграцию в мировую транспортную систему / Дикань В.Л. // Вісник економіки транспорту і промисловості. Збір наук. праць – Харків, УкрДАЗТ. – 2005. – № 9-10. – С. 13-18.

3 Димарчук С.М. Питання формування регіональній транспортно-логістичних систем // Проблеми раціонального використання соціально-економічного та природно-ресурсного потенціалу регіону. Серія "Зайнятість, праця та соціальна інфраструктура". Зб.наук.пр. Випуск VIII, №3. – Луцьк: Надстир'я, 2002. – С. 163-170.

4 Пашенко Ю. Транспортна політика України / Пашенко Ю. // Економіка України. – 2001. – №5 – С. 38 - 43.

5 Смирнов І.Г. Світовий ринок логістичних послуг: географічні особливості / Смирнов І.Г. // Вісник Київського національного університету. – 2000. – Вип. 46. – С. 63.

6 Цветов Ю.М. Основы организаций транспортного обеспечения внешнеторговых связей Украины / Цветов Ю.М., Един А.О., Макаренко М.В., Соколов Л.Н. – К.: ОАО ИКТГР, 2000. – 581 с.

Аннотация. Стаття посвящена исследованию состояния транспортно-логистического бизнеса в мире и определению перспектив его развития в Украине.

Ключевые слова: логистика, транспорт, транспортно-логистический бизнес

Summary. Article is devoted research of a condition of transportno-logistical business in the world and to definition of prospects of its development in Ukraine.

Keywords: logistics, transport, transportno-logistical business.

*Рецензент к.е.н., доцент УкрДАЗТ Сухорукова Т.Г.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Зубенко В.О.*